

Nr 9.

Ankom till Riksdagens kansli den 5 maj 1911 kl. 5 e. m.

*Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 9 med
anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t
angående omarbetning af giftstadgan den 7 dec. 1906.*

Uti en inom Andra kammaren af herr *Lundgren* i Varberg väckt motion (nr 162) har hemställts, att »Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville efter föregången utredning, förnämligast i hygieniskt afseende, låta verkställa en sådan omarbetning af nu gällande giftstadga af den 7 dec. 1906, som på grund af utredningen kan befinnas nödig.

En motion i samma syfte har blifvit inom Första kammaren väckt af herr *Clason*, hvilken motionär hemställt om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan om åvägabringande af utredning rörande åtgärder från det allmännas sida till upptäckande, förebyggande och motverkande af faran af kronisk arsenikförgiftning.

Motionären i Andra kammaren har till stöd för sin motion anført följande:

»De många fall af arsenikförgiftning, som tid efter annan inträffa *Motionen.*
och låta tala om sig både enskildt och i tidningspressen, göra det nödvändigt att åtgärder vidtagas till aflägsnande af den fara för människors lif och hälsa, som ger sig tillkänna på detta sätt, och som tycks gripa omkring sig allt mer och mer. Det är ett beklagligt missförhållande

att så godt som ingen kontroll utöfvas beträffande arsenikhaltiga varor. Vådorna här af äro alltför påtagliga för att ej ett ingripande från statens sida skulle finna sitt berättigande.

Nyligen inköptes här i Stockholm en linoleummatta, som efter någon tids användning misstänktes vara hälsofarlig, hvarför undersökning gjordes. Denna gaf till resultat, att mattan innehöll arsenik i ansenlig och hälsofarlig mängd, hvarför den måste kasseras. Därefter anskaffades två prof på mattor från skilda affärer, och bägge profven innehöllo arsenik i stor myckenhet.

Det är emellertid icke endast linoleummattor utan äfven en mängd andra föremål, som kunna vara i hälsofarlig grad giftiga; och under sådana förhållanden är det för den stora allmänheten alldeles omöjligt att freda sig i detta afseende. Detta kan ske endast genom undersökning; men det skulle tydligen blifva allt för dyrt för den enskilde att låta undersöka hvarje sak, som skall inköpas eller som redan finnes i ett hem; det vore dessutom icke allt, som kunde undersökas utan att därigenom förstöras. Skulle t. ex. en filt undersökas, måste ett stycke afklippas, och därmed vore filten förstörd.

Må det tillåtas mig att till frågans belysning här återgifva några utdrag ur tidningspressen.

I G. H. S. T. för den 8 mars förlidet år skrives:

»I pressen har nyligen meddelats en upprörande historia om arsenikförgiftning genom ett sängtäck, som dödat tre barn — det ena efter det andra.

På tillfrågan har handelskemisten i Stockholm d:r Setterberg framhållit, att någon lagstadgad kontroll icke finnes öfver de fabrikationer, vid hvilka arsenik användes. Det är allmänheten själf som har att kontrollera att fabrikanterna ej öfverskrida den tillåtna arsenikhalten». — — — —
 »År 1906 höjdes den då i lag tillåtna arsenikhalten från 0,05 milligram på 200 kv.-centimeters yta till maximum 0,2 milligram på samma yta. D:r Setterberg hade från början funnit denna lagändring betänklig samt opponerat sig mot densamma. För särskildt arsenikkänsliga människor vore risken af en så pass hög arsenikhalt påtaglig».

På ett sammanträde i läkaresällskapet i Stockholm förra året höll apotekaren Arvid Blomquist som bekant ett föredrag om arsenikförgiftning närmast med anledning af den 1906 gjorda höjningen af den lagligt tillåtna arsenikhalten. Han har äfven senare uttalat sig i frågan och förklarar som sin bestämda mening, att denna höjning varit i hygieniskt

afscende skadlig. Och det märkliga är, att den icke föregåtts af någon som helst utredning om faran däraf för människors hälsa och välbefinnande. Följden af denna höjning har blifvit att vårt land öfversvämmats af massor af arsenikhaltiga varor, som förut icke fingo införas, såsom bronserade tapeter, hvita faltar, svarta damstrumpor och andra utländska varor. Med användande af herr Blomquists metod för konstaterande af arsenikförgiftning, nämligen undersökning af urinen, har det kunnat fastslås, att sådan förgiftning varit grundorsaken till nevrasteni och andra svårartade sjukdomar.

Frågan gäller såväl vår klädedräkt som de mångahanda andra saker och ting, som utgöra vår omgifning, ty arsenik kan dölja sig i nästan hvilka föremål som helst.

I D. N. för den 8 maj förra året läses:

»Den stigande frekvensen af arsenikförgiftningsfall under de allra senaste åren har haft till följd, att man åter börjat sysselsätta sig med arsenikfaran». — — — — »När den gamla arsenikstadgan af 1892 upphäfdes och den nya kom i stället, fastställdes gränsen för den tillåtna arsenikmängden uteslutande med hänsyn till handels- och industriintressen. Ur hygienisk synpunkt är siffran 0,30 — d. v. s. ungefär den fyrdubbla mot förut — däremot fullständigt godtyckligt vald. Enligt de undersökningar som gjorts ser det också ut som om man har den nya arsenikstadgan att tacka för att arsenikfaran utsträckts till områden, där man förut åtminstone i allmänhet varit förskonad från den. Man är inte längre skyddad från denna fara, om man ser till, att man har arsenikfria tapeter, mattor och faltar; det är nog skäl att se upp med arsenikhalten äfven vid köp af tyger till kostymer och dylikt.»

»De första åren efter den nya arsenikstadgans införande förmärktes inte någon väsentlig ökning i arsenikförgiftningsfallen. Detta berodde säkerligen på att man då ännu hade inne af föregående års varulager. Nu, när dessa äro slut, har en massa varor strömmat in, som på grund af sin arsenikhalt inte förut varit tillåtna, och verkningarna ha, som nämnts, inte uteblifvit. Att många af de inträffade sjukdomsfallen äro att skriva på de arsenikhaltiga tygernas konto ha såväl läkarens diagnos som kemistens analys varit i tillfälle att konstatera. — — — — Det är hufvudsakligen i utländska tyger man påträffat arsenik. Men äfven svenska stoffer ha visat sig ganska starkt arsenikhaltiga.» — — — — »I fråga om kläder är det inte i färgämnet arsenikhalten finns, utan i själfva ullen. Detta af en alldeles särskild orsak».

»Bland de stora fårhjordar i Australien och på Nya Zeeland, som förse en stor del af världsmarknaden med ull, förekommer en skabbartad, synnerligen smittosam sjukdom, mot hvilken man inte känner annat medel än att doppa fåren i stora kar med arseniklösning. Härigenom bindes arseniken kemiskt vid ullen och kan sedermera icke aflägsnas. Man har exempel på att engelska strumpor, som varit tvättade ett par hundra gånger, likväl varit starkt arsenikhaltiga. Då det speciellt är England, som fyller sitt behof af ull från Australien och nya Zeeland, är det framför allt de engelska tygerna, som äro mest arsenikhaltiga. Arsenik finns dock i snart sagdt alla tyger, fastän i växlande mängd, beroende på att arsenikbemängd ull blandats med giftfri».

St. D. yttrar i denna fråga bland annat:

»Då den nya giftstadgan 1907 trädde i kraft, uttalades från allmänheten allvarliga farhågor. Man fruktade, att de redan förut ofta förekommande fallen af arsenikförgiftning skulle ytterligare ökas, att man stode hjälplös inför en ökad invasion af giftiga tyger, tapeter o. s. v. Vetskapen om att man i Tyskland får exportera t. ex. tapeter af så stark arsenikhalt, att de icke få försälas inom landet, har icke lugnat opinionen, lika litet som den motivering, som afgafs af giftstadgekommittén, af hvilken i parentes ingen läkare var medlem. Arsenikskräcken som folkföreställning är utan tvifvel allmänt utbredd och i vissa fall öfverdrifven, men det faktum kvarstår, att svåra fall af arsenikförgiftning ofta förekommit på sista tiden. En känd kvinnlig läkare i Stockholm t. ex. lider enligt medicinsk undersökning af höggradig arsenikförgiftning. Giftkällan var tyget på den soffa, som hon under aderton år begagnat, och hvars giftmängd endast tangerade den i giftstadgan förbjudna. För personen i fråga hade en plötslig försämring inträdt efter flyttning till ett nytt, ej fullt uttorkadt hus. Fukt ökar i hög grad faran för arsenikförgiftning.

I ett annat fall har en hel familj förgiftats genom arsenik i sängkläder. Symptomerna voro olika å familjens medlemmar; i ett fall höll blindhet på att inträda, i ett annat var det matsmältningsorganen, som angripits.

Dessa och andra fall tala för försiktigheten, att låta undersöka kläder, möbler, tapeter o. s. v. I förbigående kan nämnas, att nästan all i handeln förekommande blå cheviot, det tyg, som vår ungdom företredesvis använder, är mer eller mindre arsenikhaltig. Prof på starkt arsenikhaltiga rullgardiner äro ej heller sällsynta, och häri ligger faran

för förgiftning nära till hands på grund af närheten till de fuktiga fönsterrutorna. Men att medelst undersökningar skydda sig är emellertid inte blott mycket dyrbart — omkostnaderna inskränka sig ju ej till själftva undersökningen, utan i dem ingå äfven kasserandet af arsenikbemängda saker och anskaffandet af nya — understundom äro de också omöjliga att utföra.»

»Inför det osäkerhetstillstånd, som onekligen råder, är det lämpligt att erinra sig några uttalanden ur ett i bokhandeln icke tillgängligt föredrag af professor Lennmalm: »Arsenikfrågan betraktad ur medicinsk synpunkt».

»Förf. påpekar till en början, att arsenikförgiftning förekommer i Sverige vida mer än i andra länder, hvilket förmodligen sammanhänger med våra bostadsförhållanden, innanfönster o. s. v. Vidare att undersökning af *patienten* är nödvändig för att klargöra huruvida arsenikförgiftning förekommer, och att den speciella undersökning, som härför anbefalles, mycket ofta försummas för undersökningen af mattor o. d.»

»Bland saker, som tyckas vara särdeles farliga, torde böra nämnas kinesiska prydnadsföremål: skärmar, solfjädrar, parasoller m. m., hvilka ofta innehålla stora mängder arsenik; man har emellanåt sett förgiftningsfall, som framkallats på denna väg.»

»Allmänheten har utan tvifvel en orolig känsla af att de undersökningar, som gjorts, ej varit tillfylles, och de många fall, som på sista tiden låtit tala om sig, mana till att saken göres till föremål för nya och omfattande undersökningar.»

Tidningen N. A. har enligt Ö. P. erfarit att flera kända Stockholmsfamiljer, tillhörande den vetenskapliga världen, under den närmast gångna tiden blifvit synnerligen svårt hemsökta af det förrädiska giftet. Det märkligaste fallet gäller professor K. Sundberg, hvars familj under flera år lidit af arsenikförgiftning.

»För omkring tre år sedan inflyttade professor Sundberg med familj i sin nuvarande eleganta våning. Redan första året i den nya bostaden, bortåt jultiden, märkte en medlem af familjen — vi kalla henne A. — att hon började få hufvudvärk och kände sig matt om morgnarna. Detta tolkades som en lätt tänkbar öfveranstängning efter den föregående höstens arbeten. Under sommaren, då familjen vistades på landet, blef hon fullkomligt frisk. Bortåt oktober—november började symptomen ånyo

med hufvudvärk och mattighet, och inemot vårsidan tillstötte någon gång kväljningar och kräkningar. Då egentlig sjukdom ej syntes föreligga, blott obestämdt illamående, anlätades ej läkare. Äfven en professors son, som till denna höst bytt sofrum, började få liknande symptom och de voro t. o. m. ganska svåra mot vårsidan, då han tog sin mogenhets-examen. Här blef det mycket skolarbete, som fick skulden till hufvudvärken och till anemien. Familjen var åter borta på sommaren och fullständig hälsa inträdde. Sistlidna höst (1909) började samma historia. Det blef värre för hvarje år. Äfven professorn själf kände nu ofta om morgnarna en tyngd i hufvudet och en trötthet, som ej fann tillräcklig förklaring i ansträngdt arbete. A. klagade dagligen öfver hufvudvärk och oftast svindel vid uppstigandet från bädden. På gatan fick hon mer än en gång taga stöd vid husväggen, därför att hon hade en viss benägenhet att falla. Ögonlocken kändes torra som sand, och hon hade en viss svårighet att få med sig högra benet. Kort därefter klagade hon öfver att hennes högra tumme var »så märkvärdig» och att hon icke på vanligt sätt kunde hålla synålen. Professor S. hade ordinerat järnpiller, och vid ett tillfälle — arsenik.

Så kom professor Sundberg att i läkaresällskapet höra ett föredrag af professor Lennmalm om arsenikfaran och fick då situationen klar. Vid en läkareundersökning konstaterades snart, att här förelåg arsenikförgiftning. Följden blef, att en razzia anställdes, och tapeter, draperier, mattor m. m. undersöktes, hvarvid arsenik påträffades i tapeterna i ej mindre än 6 rum. Äfven i takdekorationerna påträffades betydlig mängd arsenik. I våningen skrapades och tvättades väggarna samt omtapetsrades. Och härefter inträffade så småningom förändring i hälsotillståndet. Det var ganska svårt att vid omtapetseringen uppbbringa giftfria tapeter.

Ett annat fall gäller professorskan Müller, som vid en undersökning i höstas (1909) befanns vara arsenikförgiftad. Bostaden upptäcktes vara ett fullständigt arsenikbo, och professor Müller har sin verksamhet på annat ställe att tacka för, att han icke var så angripen som frun, hvilken mycket mera än han vistades inom hemmet.

Orsaken till förgiftningen var tapeterna, och sedan dessa aflägsnats, upphörde symptomen.

Doktor J. Bergquist med familj — hustru och en 20-årig dotter — inflyttade i sin lägenhet 1 oktober 1909. Alla voro friska, men omkring midten af december började alla tre ungefär samtidigt lida af en besvärande yrsel. Tapeterna undersöktes, och då befanns, att de i tre rum

innehöllo arsenik. D:r B. skickade de sina till Dalarna och lät omtapetsera rummen. Snart nog försvann yrseln, och när hustru och dotter återkommo, voro de också friska.»

I Stockholmspressen har omtalats att i bankdirektör Thiels villa på Djurgården upptäckts arsenik i såväl fernissor som murbruk. »Vi ha varit sjuka båda min fru och jag», har herr Thiel berättat, »och utan att förstå hvarför.» Till slut uppdagades, att arsenik fanns i väggar och golf, ställvis i så stor mängd, att det ej var rådligt att bo kvar.

Det har äfven uppgifvits, att direktören för ett större färg- och fernissbolag, herr Gentele, förklarar »att han under sin långa praktik aldrig någonsin hört talas om arsenikförgiftning genom fernissor. Han hade emellertid aldrig låtit undersöka någon fernissa på arsenik, enär, äfven om sådan däri förekomme, den i allt fall då vore »bunden» och således ofarlig. Detsamma gäller i hufvudsak om färger. Endast till limfärg söker man få arsenikfria färgstoffer, men i oljefärger — utom de hvita — förekommer arsenik ehuru bunden. Skadlig blir den dock endast under den förutsättningen att stark fuktighet råder, i hvilket fall en mögelsvamp utvecklas, hvilken frigör arseniken.

I murbruk och tegelsten förekommer likaledes arsenik ofta i riklig mängd, ehuru i allmänhet bunden och således ofarlig.»

Närings- och njutningsmedel äro icke heller alltid fria från giftiga tillsatser, i synnerhet de, som komma från utlandet, och enligt ett i G. H. S. T. förra året gjordt omnämmande af en artikel i den franska tidskriften »La Revue» är faran så mycket större som fabrikanterna synas vara i färd med att söka skaffa lagskydd åt sina lifsmedelsförfalskningar. Till en i Paris 1909 hållen kongress mot dylika förfalskningar hade man »visserligen tillkallat sakkunnige och hygieniker för att arbetet skulle bli så grundligt och riktigt som möjligt, men kongressens arbets- och omröstningsmetoder lade afgörandet i händerna icke på de sakkunnige, utan på dem, som hade det största intresset af att allt blef vid det gamla, nämligen fabrikanterna och handlandena. En deltagare, som vågade varna mot användningen af alltför stora mängder svafvelsyra i vin, blef ut-hvisslad, och alla försök från hygienikernas sida att förmå kongressens majoritet att taga förnuft strandade likaledes.» — — — — »Medan man i Tyskland har infört stränga straff för hvarje tillsättning till vin, legaliserade kongressen följande sköna tillsatser i »rent och oförfalskadt vin»: ammoniakfosfat, hafssalt, gips, harts, potatisbrännvin, citronsyra, fri svafvel-

syra och bisulfit. Den grekiske delegeradens förslag, att till vin endast skulle få tillsättas drufsocker och drufsprit förklingade ohördt.»

»Ett näringsmedel som har kraf på allmän uppmärksamhet är de konserverade grönsakerna. Förri världen kokades de grönsaker, som skulle konserveras, långsamt i slutna kärl, som anbragts i vatten. I våra dagar tycker man, att denna metod tar alltför lång tid, hvarför man öfvergått till att koka dem med stark värme och fri tillgång af luft. Följden häraf blir att örter och andra grönsaker mista sin friska gröna färg. För att hjälpa detta tillsätter man kemikalier. Enligt fabrikanternas uppgifter är det kopparsulfat som kommer till användning, men förf. i »La Revue» menar, att det är ett mycket giftigare ämne, nämligen kopparacetat. Detta ämne förekommer i vackra mörkgröna kristaller, som lätt låta sig upplösas i vatten. Det är med detta ämne man färgar grönsakerna och som man funnit för godt att låta gå under namnet kopparsulfat, då kopparsulfat i små doser är jämförelsevis oskadligt. Tillsättningen af kopparacetat verkar också antiseptiskt och ger varan en nästan obegränsad hållbarhet.»

Af ofvanstående torde tillräckligt tydligt framgå nödvändigheten af att åtgärder vidtagas till förebyggande af de vådor för lif och hälsa, som kunna uppstå därigenom att gifthaltiga handelsvaror tillhandahållas allmänheten utan kontroll. Det är upprörande tänka sig, att människors välfärd kan på ett så smygande och lömskt sätt undergrävas. När till och med läkare varit utsatta för förgiftningsfall, måste faran vara vida större för dem, som äga mindre förutsättningar att kunna freda sig i detta afseende.

Det har från sakkunnigt håll medgifvits »att sedan den nya stadgan tillkom, har arseniken i högst betydlig grad ökats i alla handelsvaror». Vidare säges det, att den dock »ytterst sällan öfverstiger den lagstadgade gränsen». Är detta riktigt, så framgår af de många förgiftningsfallen, att den lagstadgade arsenikhalten är för stor, och att en ändring är af behovet påkallad. Det har äfven sagts, att den i nya giftstadgan medgifna höga giftmängden »innebär en lättnad för industrien». Ja, det var ju denna synpunkt, som var den hufvudsakligen bestämmande vid stadgans uppgörande. Men enligt min mening hade de industriella intressena bort komma först i andra rummet, enär de bland annat dock beröra endast ett mindretal personer; och första rummet borde intagits af de hygieniska, hvilka ju beröra hela nationen.»

De första stadgandena inom vårt land om begränsningar i handeln till förekommande af arsenikförgiftning torde vara de, som återfinnas i de af Kungl. Maj:t år 1675 utfärdade privilegier för i Stockholm bofasta apotekare samt i privilegierna den 28 juni 1683 för apotekaresocieteten uti Sverige och dess underlydande provinser äfvensom medicinalordningarna af den 30 oktober 1688, hvarigenom apotekarna privilegierades emot allt ingrepp från andra i handeln med hvarjehanda »medicinska saker», däribland äfven arsenik. Synpunkten att genom begränsande föreskrifter förekomma missbruk och olyckor genom arseniks ovarsamma försäljande åt allmänheten framhölls redan då, men tog sig starkare uttryck i ett kungl. rescript af den 3 augusti 1756, kungjordt af Collegium Medicum den 3 november samma år, däri stadgades, att arsenik och vissa andra droger skulle få hållas till salu endast af edsvurna apotekare, eller i städer, där inga apotekare funnes, af en utaf magistraten utsedd välfrejdad handlande.

Sedermera erinrades tid efter annan genom åtskilliga författningar om efterlefnad af och tillsyn å iakttagande af de lämnade föreskrifterna, hvilka ytterligare fullständigades. I kungl. förordningen den 7 januari 1876, angående vård och försäljning af arsenik samt af andra giftiga ämnen och varor, tillkommo bestämmelser mot arseniks förekomst i vissa handelsvaror, i hvilket afseende stadgades, att barnleksaker, målade i vattenfärg med giftiga färger, samt konfekt, dragantarbeten, glacer, bakelser, likörer, syruper eller andra till förtäring afsedda varor, målade eller färgade med giftiga färger, konditori- och andra till förtäring afsedda varor, utgjutna i papper, färgadt med giftiga färger, äfvensom tapeter, rullgardiner, fönsterjalousier, tyg, konstgjorda blommor eller andra varor i vattenfärg tryckta eller målade med arsenikhaltiga färger, eller lampskärmar, sigillack, oblat, stearinljus och andra ljus, som innehölle arsenikhaltiga färger eller andra arsenikhaltiga ämnen, icke finge hållas till salu eller utbjudas.

Ifrån det att dessa varor således voro fullständigt förbjudna i allmän handel, om arsenikhalt kunde i dem påvisas, blef genom kungörelserna den 10 april 1885 och den 18 november 1892 försäljningsrättigheten rörande åtskilliga af dessa varor beroende af att de icke innehölle arsenik utöfver en viss mängd, i det att genom dessa kungörelser bestämdes, att tapeter, rullgardiner, fönsterjalousier, konstgjorda blommor eller andra varor, i vattenfärg tryckta eller målade med arsenikhaltiga färger, icke finge hållas till salu eller utbjudas, så vida ur 200 kv.-cm. af va-

ran eller mindre kunde vid kemisk undersökning, ur därvid erhållen svafvelarsenik, genom reduktion med cyankalium och kolsyradt natron framställas metallisk arsenik, afsatt såsom en svart eller svartbrun, åtminstone delvis ogenomskinlig spegel (arsenikspegel) i ett glaströr af 1.5 till 2 mm. inre tvärlinje. Samma förbud skulle också gälla i afseende på tyg, väfnader, garn, lampskärmar, sigillack, oblat, stearinljus och andra ljus, som innehölle arsenikhaltiga färger eller andra arsenikhaltiga ämnen, såvida metallisk arsenik på det sätt och till den myckenhet ofvan angifvits kunde framställas ur 100 kv.-cm. eller mindre af tyg, väfnader eller lampskärmar eller ur 21 gram eller mindre af öfriga nu uppräknade varor. Bestämmelsen om denna sistnämnda viktkvantitet ändrades beträffande garn genom nyssnämnda kungörelse af den 18 november 1892 från 21 gram till 8 gram.

Gifvet var, att den subjektiva uppfattningen i alltför stor omfattning måste göra sig gällande, när fråga var att bestämma, huruvida en arsenikspegel vore svart eller svartbrun eller hade en därifrån afvikande färgnyans, och härpå berodde dock, om det analyserade profvet skulle anses gifva det utslaget, att varan vore att anse såsom förbjuden, eller om varan skulle anses tillåten till försäljning. Genom en mängd undersökningar af olika kemister utröntes, att den svarta eller svartbruna, ogenomskinliga arsenikspegeln, hvilken i dagligt tal benämndes »förbjuden arsenikspegel», innehöll minimum 0,04—0,05 milligram metallisk arsenik, hvilken arsenikmängd således var den i handelsvaror förbjudna enligt 1885 och 1892 års kungörelser. Ovissheten om tillåten eller icke tillåten arsenikhalt undanröjdes genom giftstadgan af den 7 dec. 1906, som påbjöd en kvantitativ bestämning af arsenikhalten, hvilken skulle uttryckas i milligram eller delar däraf.

Om införandet af den kvantitativa bestämningsmetoden måste anses hafva varit ett steg i rätt riktning, så torde detsamma icke kunna sägas beträffande lagstadgandet om den *arsenikhalt*, hvilken enligt den nya stadgan blef tillåten. Enligt 1906 års giftstadga äro nämligen till saluhållande eller försäljning förbjudna vissa handelsvaror, om prof däraf af föreskrifven storlek vid undersökning enligt fastställd metod finnes innehålla arsenik, beräknad såsom metall, till en myckenhet af 0,2 milligram eller mera. Profvets storlek är bestämd till 200 kv.-cm. för papper, kartong eller papp (tapeter); till 50 kv.-cm. för väfnad (hvertill äfven räknas filt, stickad, virkad eller knypplad vara) och till 2,5 gram för garn, hvarjämte beträffande undersökning af färgade barnleksaker är

bestämt, att profvet skall bestå af färg afskrapad från en yta af 100 kv.-cm. Då den ofvan omtalade »förbjudna arsenikspegeln» ansetts motsvara 0,04—0,05 milligram metallisk arsenik, men den nya giftstadgan satte gränsen till 0,2 milligram, medgaf således den nya stadgan en fyra-till femdubbling af den tidigare tillåtna högsta arsenikhalten. Men icke nog härmed. Af den kommitté, som hade i uppdrag att utarbeta förslaget till den nya giftstadgan, hade föreslagits, att de i 1892 års stadga föreskrifna profkvantiteterna skulle bibehållas oförändrade beträffande vissa varuslag såsom väfnader, filter och garn, men kommitterades af medicinalstyrelsen tillstyrkta förslag blef ej följdt beträffande den profkvantitet, som vid analysen af dessa varor skulle vara grundläggande, utan denna kvantitet minskades till hälften af hvad kommitterade föreslagit, hvilken bestämmelse sålunda i och för sig innebar en fördubbling af den tillåtna arsenikhalten. Man kom således, såsom ock af motionären blifvit påpekadt, beträffande dessa varor upp till en 8—10-dubbling af den tidigare tillåtna arsenikmängden, och i fråga om artikeln garn hade profkvantiteten, som enligt 1885 års stadga utgjorde 21 gram, blifvit sänkt så lågt som till 2,5 gram, hvilket sålunda innefattade en högst betydande viktreduktion, eller med andra ord en mycket väsentlig ökning af högsta tillåtna arsenikhalten.

Följderna häraf hafva icke heller dröjt att visa sig, och enligt uppgift af en specialist å arsenikbestämningar, apotekaren A. Blomqvist, är det numera så godt som omöjligt att erhålla ett absolut arsenikfritt kostymtyg af ylle eller ullgarn för strumpor.

De mycket stora medgifvanden, som genom 1906 års giftstadga lämnats industrien, hafva enligt samma persons utsago »medfört, att vårt land formligen blifvit öfversvämmadt af varor innehållande så stor mängd arsenik, att de obevekligen fallit för den gamla giftstadgan». Sålunda har förekomsten af abnorm arsenikhalt, som vid undersökningar före tillkomsten af nu gällande giftstadga uppgick till 20 %, under de senare åren sprungit upp till 40 à 50 % af undersökta fall, en procenthalt, hvilken af den senaste tidens erfarenhet att döma lär hafva starka tendenser att ytterligare stiga.

För att söka skapa sig en uppfattning, huruvida denna ökade arsenikhalt hos en del salubjudna varor kunde anses innebära någon större risk eller gifvit vid handen, att menliga följder i större omfattning däraf redan uppstått, har utskottet tagit kännedom om innehållet af en del tryckta förhandlingar, som publicerats rörande denna fråga. »Arsenik-

frågan» var uppställd såsom diskussionsämne vid ett svenska läkarsällskapets sammanträde i februari 1902, och i samma sällskap hölls i mars 1910 ett föredrag om »kronisk arsenikförgiftning samt några af orsakerna till densamma».

Vid nyssnämnda sammanträde i februari 1902 framhölls i ett inledande föredrag bland annat, att det *vore möjligt* att underkläder förfärdigade af ull, vuxen å får, hvilka till följd af, synnerligast i Australien, gängse hudsjukdomar, tvättats i arsenikbemängdt vatten, kunde verka skadligt, om de komme i beröring med kroppen. Begagnades ulLEN åter till tyger och mattor etc., så kunde den verka skadligt endast genom det arsenikhaltiga damm, som däraf alstrades, eller de arsenikhaltiga gaser, som däraf möjligen kunde bildas. Men »all utredning härom saknades», sades det.

Beträffande metoden att utröna mängden af befintlig arsenik, så utdömdes den ditintills begagnade, medelst hvilken arsenikens mängd bestämdes »efter ögonmått», hvilket naturligtvis gjorde metoden osäker. Man borde därför enligt samma inledningsföredrag kunna fordra, att offentliga myndigheter åstadkomme en fullständig utredning, och att, sedan så skett, bestämdes den mängd arsenik, uttryckt i milligram, som, beroende på den giftiga inverkan, densamma i olika varor kunde hafva på människan, finge finnas. Kontrollen borde öfverflyttas till fabriker, där en kemist skulle af hvarje vara taga s. k. generalprof och sedan efter gjord analys plombera eller stämpla varorna, innan de utsläpptes i marknaden. »Har allmänheten», yttrade talaren, »en gång vant sig vid dessa giftplomber och giftstämplar, så torde den sedan fordra att få köpa kontrollerad vara; det torde vara i hög grad sannolikt, att okontrollerad vara sedermera blir osäljbar, och då först kan man säga, att kontrollen är fullt effektiv.» Den ej i landet förfärdigade varan skulle med afseende å arsenikhalten förut vara undersökt, i motsatt fall finge den ej här försäljas.

En annan talare vid samma tillfälle påpekade, att litteraturen öfver ämnet vore tämligen obetydlig och att det ännu vore oafgjordt, i hvad mån arsenikförgiftning kunde framkallas genom arsenikhaltiga ylleveror, såsom kläder, filter, täcken, mattor eller möbeltyger m. m. Efter att hafva omtalat en del sjukdomsfall, orsakade af arsenikförgiftning, samt redogjort för den erfarenhet, som i utlandet vunnits i berörda hänseende, framhöll talaren såsom en slutsats af det föregående, att det å ena sidan utan tvifvel funnes ett stort antal kroniska sjukdomar, som

med orätt ansågos såsom arsenikförgiftningar, men att det å andra sidan äfven funnes »ett visst antal fall af kroniska arsenikförgiftningar, i allmänhet med lindriga symtom — svårare fall äro säkert ganska sällsynta».

Under den därpå följande diskussionen framhölls af en talare, att det vanligen vore allmänheten, som drefve denna lagstiftning framåt; att icke blott kemisterna protesterat däremot och fordrat, att vägbara mängder arsenik skulle utgå från tapeter eller tyger, för att dessa skulle anses som skadliga, utan äfven medicinalstyrelsen ännu år 1882 uttalat sig i samma anda, men att medicinens framsteg under de senare åren kullkastat denna uppfattning, i det man numera visste, att mögelsvampar hade förmågan att utveckla gasformiga arsenikhaltiga organiska föreningar, som antagligen vore ytterst giftiga, och man borde fordra arsenikfrihet för »alla föremål, vid hvilkas beredning arseniken med lätthet kan undvikas».

Det vid läkaresällskapets möte i mars 1910 hållna föredraget handlade, såsom nyss nämnts, om »kronisk arsenikförgiftning samt några af orsakerna till densamma». Redan föredragets rubrik innefattade ett erkännande af, att det fanns en sjukdom benämnd kronisk arsenikförgiftning och att anledningarna till densamma kunde vara flera. Orsaken till att sjukdomen konstaterats och tilldragit sig allt större uppmärksamhet var antagligen att söka i det af föredraganden påpekade faktum, »att det vid undersökningar af handelsvaror enligt spegelmetoden före nya giftstadgans tillkomst var relativt sällsynt att anträffa varor, som innehöllo så mycket arsenik, att de gäfvo förbjuden spegel, men att, sedan nya giftstadgan varit i kraft några år, detta förhållande väsentligt ändrats». »Kvantiteten 0,20 mgm. såsom gräns för tillåten arsenikhalt torde», yttrade föredraganden, »i den nya giftstadgan blifvit bestämd i afsikt att underlätta industrien och handeln, men synes mig vara fullkomligt godtyckligt vald, då berättigad hänsyn måste tagas till allmänhetens skyddande mot ett så hälsovådligt och lömskt gift som arsenik, hvars verkningar först sent komma till synes; någon utredning eller undersökning om huru olika mängd arsenik i tapeter och dylikt verkar på människor, då den bibringas i små mängder under en längre tidsperiod, förelåg, så vidt jag har mig bekant, icke, då lagstiftningen å området utarbetades.» Han framhöll vidare, att det för allmänhetens skydd mot den förrådiska arsenikfaran säkerligen vore mest betryggande, om gränssiffran för tillåten arsenikhalt i handelsvaror fastställdes genom samarbete med praktiserande läkare, äfvensom att det af vårt lands klimatiska förhållanden betingade

bruket af innanfönster och tätlistor gjorde, att äfven små arsenikmängder i våra bostäder verkade på helt annat sätt hos oss än i mildare klimat, där luften mera fritt finge spela in i bostäderna och bortföra de giftiga arsenikföreningar, som eventuellt uppkommit.

Föredraget afslutades med påpekande däraf, att frågan om kronisk förgiftning genom arsenikhaltiga varor flera gånger varit föremål för föredrag i svenska läkaresällskapet, men att, då denna fråga syntes allt mer och mer komma i ett akut stadium, det vore af synnerligt stor vikt, att man vunne klarhet, huru den genom den nya giftstadgan tillåtna kvantiteten arsenik i handelsvaror — 0,20 milligram — verkade, och att, om å ena sidan man icke kunde begära, att statsmakterna skulle åvägbringa någon undantagslagstiftning för dem, som lida af s. k. arsenikskräck, och därmed lägga en hämsko på industri och handel, det dock å andra sidan vore samhällets och framför allt läkarnes plikt att tillse, det allmänhetens hälsa icke vedervågades genom en för liberal lagstiftning i detta hänseende.

Vid svenska läkaresällskapets sammanträde den 28 nästlidne mars hade utskottets medlemmar tillfälle att åhöra ett föredrag af professor F. Lennmalm och en diskussion öfver arsenikfrågan, hvaraf syntes framgå, att fallen af arsenikförgiftning numera äro synnerligen ofta förekommande och efter allt att döma stadda i rask ökning.

Hvad beträffar den del af motionen, som afser frågan om lifsmedelsförfalskningar, beder utskottet få hänvisa till icke mindre § 29 i den nu gällande giftstadgan än äfven 22 kap. i strafflagen äfvensom till Hälsovårdsstadgan för riket af den 25 sept. 1874. Däraf framgår, att de af motionären i omskrifna hänseende uttalade önskemålen redan äro genom lagstiftningen tillgodosedda. Utskottet får därför afstyrka motionen i hvad den rör frågan om lifsmedel.

På grund af nu anförda omständigheter och de uttalanden, som från sakkunnigt håll gjorts om de synbarligen allt oftare förekommande fallen af arsenikförgiftning, finner utskottet det vara uppenbart, att en revision af nu gällande bestämmelser angående tillåten halt af arsenik i salubjudna varor är af verkligt behof påkallad i syfte att kraftigare än nu kan ske hindra tillkomst af arsenikförgiftning; och får utskottet fördenskill hemställa,

att Andra kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t genom sakkunniga låta utreda, hvad från det allmännas sida bör göras för att

i möjligaste mån upptäcka, förebygga och motverka faran af kronisk arsenikförgiftning samt vidtaga de åtgärder, hvartill utredningen föranleder.

Stockholm den 2 maj 1911.

På utskottets vägnar:

E. F. HELLBERG.
